

Διαφοροποιημένη Διδασκαλία και Μαθητές με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες

Δρ. Γεωργία Κ. Κατσαγάνη

Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων Α' Αθήνας

Ο νόμος 3699/2008 για την Ειδική Αγωγή

Μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θεωρούνται όσοι για ολόκληρη ή ορισμένη περίοδο της σχολικής τους ζωής εμφανίζουν σημαντικές δυσκολίες μάθησης εξαιτίας αισθητηριακών προβλημάτων (τυφλοί, αμβλύωπες με χαμηλή όραση, κωφοί, βαρήκοοι), νοητικών, γνωστικών, αναπτυξιακών, ψυχικών και νευροψυχικών διαταραχών (δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία, δυσορθογραφία, σύνδρομο ελλειμματικής προσοχής (ΔΕΠΥ), με ή χωρίς υπερκινητικότητα), οι οποίες επηρεάζουν τη διαδικασία της σχολικής προσαρμογής και μάθησης.

Ο νόμος 3699/2008 για την ειδική αγωγή

Στην κατηγορία μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες **δεν** **εμπίπτουν** οι μαθητές με χαμηλή σχολική επίδοση που συνδέεται αιτιωδώς με εξωγενείς παράγοντες, όπως γλωσσικές ή πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. **ΟΜΩΣ** οι μαθητές με σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες, παραβατική συμπεριφορά λόγω κακοποίησης, γονεϊκής παραμέλησης και εγκατάλειψης ή λόγω ενδοοικογενειακής βίας, **ανήκουν** στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Ο νόμος 3699/2008 για την Ειδική Αγωγή

Μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι και οι μαθητές που έχουν μία ή περισσότερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα, ανεπτυγμένα σε βαθμό που υπερβαίνει κατά πολύ τα προσδοκώμενα για την ηλικιακή τους ομάδα.

Χαρισματικοί μαθητές

Οι χαρισματικοί μαθητές διαθέτουν εξαιρετικά μεγάλο εύρος ενδιαφερόντων, μαθαίνουν γρήγορα, μπορούν να προσλάβουν εξαιρετικά μεγάλη ποσότητα πληροφοριών, έχουν πνευματική περιέργεια, μεγάλο φάσμα ενδιαφερόντων, αφαιρετική ικανότητα, πλούσιο λεξιλόγιο, παρατηρητικότητα και μνήμη, υψηλές προσδοκίες από τον εαυτό τους, ευαισθησία στην επίλυση μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων.

Χαρισματικοί μαθητές

Οι χαρισματικοί μαθητές μπορεί να υποαποδίδουν:

1. Γιατί δεν έχουν κίνητρα για την εκτέλεση των εργασιών τους.
2. Γιατί φοβούνται τις πιέσεις που συνεπάγεται η επιτυχία ή γιατί η αποδοχή από τους συνομηλίκους είναι πιο σημαντική από την κατάκτηση της επιτυχίας.

Χαρισματικοί μαθητές

Στη διεθνή πρακτική εντοπίζονται δύο διαφορετικές τάσεις:

- Η πρώτη σχετίζεται με την επιτάχυνση της σχολικής φοίτησης που επιτρέπουν στο μαθητή να παρακολουθήσει μαθήματα ή τάξεις μεγαλύτερες από αυτές που προβλέπονται από το νόμο, ώστε να ολοκληρώνει τις εκπαιδευτικές βαθμίδες σε μικρότερη ηλικία από ό,τι οι υπόλοιποι μαθητές.
- Ο δεύτερος τρόπος αναφέρεται στον εμπλουτισμό του διδακτικού προγράμματος. Εδώ αναπτύσσεται ύλη περισσότερο απ' όση προβλέπει το αναλυτικό πρόγραμμα, προσβλέποντας στην αύξηση των μαθησιακών εμπειριών σε βάθος και εύρος.

Είδη διαταραχών (νευροβιολογικές,
αναπτυξιακές, κ.λπ.)

Αυτισμός

- Ο αυτισμός επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο εγκέφαλος και τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται, κατανοεί και ανταποκρίνεται στις πληροφορίες. Ο αυτισμός υψηλής λειτουργικότητας (ΥΛΑ) αποτελεί την πιο ήπια μορφή της διαταραχής του αυτιστικού φάσματος. Μέχρι πρόσφατα, η επίσημη ονομασία ήταν Σύνδρομο Asperger.
- Τα άτομα με ΥΛΑ έχουν δείκτη νοημοσύνης οριακό έως φυσιολογικό.
- Αρκετά άτομα με αυτισμό μπορεί να έχουν ιδιαίτερες ικανότητες σε καλλιτεχνικούς τομείς, να είναι αριθμομνήμονες, να απομνημονεύουν πολύ εύκολα, κ.λπ.).
- Ο ΥΛΑ συναντάται περισσότερο στα αγόρια με πιθανή αναλογία 4 αγόρια σε κάθε κορίτσι.

Δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες

Το παιδί

- Αποφεύγει τη βλεμματική επαφή με άτομα ή με αντικείμενα
- Παίζει ελάχιστα (απουσιάζει το παιχνίδι προσποίησης ή το κοινωνικό παιχνίδι)
- Εστιάζει υπερβολικά σε ένα θέμα ή αντικείμενα που το ενδιαφέρουν
- Δυσκολεύεται στο να αποκτήσει φίλους
- Θυμώνει εύκολα, κλαίει ή γελά έντονα, χωρίς λόγο ή σε ακατάλληλη στιγμή
- Δεν του αρέσει να το αγγίζεις ή να το κρατάς.

Δυσκολίες στη συμπεριφορά/αντίδραση στον κόσμο γύρω τους

- Συνήθως έχει ελλιπή/περιορισμένη ομιλία
- Δυσκολεύεται στην έκφραση βασικών αναγκών και επιθυμιών
- Παρουσιάζει πτωχή ανάπτυξη λεξιλογίου
- Έχει δυσκολίες στο να ακολουθεί οδηγίες
- Επαναλαμβάνει ό,τι του έχει λεχθεί (ηχολαλία)
- Δυσκολεύεται στην απάντηση ερωτήσεων
- Η ομιλία του ακούεται διαφορετική (π.χ. «ρομποτική» ομιλία ή ομιλία η οποία έχει υψηλό τόνο).

Στην τάξη

Δυσκολεύεται να ολοκληρώσει τις δραστηριότητες ή να παρακολουθήσει το μάθημα, διασπάται ή «κολλάει» σε άσχετες λεπτομέρειες.

- Παρέχετε εξατομικευμένες και σαφείς οδηγίες. Χωρίστε τη δραστηριότητα σε επιμέρους στάδια. Κάντε σαφή την αρχή και το τέλος της δραστηριότητας. Δίνετε μία οδηγία κάθε φορά. Βοηθήστε το να εστιάσει την προσοχή του στα βασικά κομμάτια της δραστηριότητας. Χρησιμοποιήστε εποπτικό υλικό.

Δυσκολεύεται στις ομαδικές εργασίες, να ακολουθήσει τους κανόνες της ομάδας και να συνεργαστεί με τα άλλα παιδιά.

- Μπορεί να δουλεύει σε μικρές ομάδες ή με ένα μόνο συμμαθητή του. Φροντίστε η ομάδα ή το παιδί με το οποίο συνεργάζεται/κάθεται στο ίδιο θρανίο να είναι ένα ήρεμο παιδί που θα το βοηθά και θα το καθοδηγεί, όπου χρειάζεται. Σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να κάνει μια ατομική δουλειά, η οποία θα μπορεί να ενταχθεί στην ομαδική.

Στην τάξη (συνέχεια . . .)

Διασπάται η προσοχή του και ενοχλείται από θορύβους που ακούγονται από το προαύλιο, από κάποια άλλη τάξη ή μέσα στην τάξη ή από το έντονο φως του ήλιου που μπαίνει από το παράθυρο.

- Το θρανίο του να μη βρίσκεται κοντά στο παράθυρο, ώστε να μη διασπάται η προσοχή του από οπτικά ή ακουστικά ερεθίσματα. Να είναι κοντά στην έδρα ή στον πίνακα. Κλείστε το παράθυρο ή τραβήξτε την κουρτίνα, αν χρειαστεί. Απευθυνθείτε στο μαθητή ονομαστικά. Συμφωνήστε μεταξύ σας ένα σήμα που θα σημαίνει ότι πρέπει να επανέλθει στο μάθημα π.χ. ένα απαλό άγγιγμα στον ώμο.

Ασχολείται με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του ή με ένα μάθημα που του κεντρίζει την προσοχή, εις βάρος των άλλων.

- Δώστε έμφαση στις δεξιότητές του, αξιοποιήστε και εντάξτε τα ενδιαφέροντά του στο σχολικό πρόγραμμα.

Στην τάξη (συνέχεια . . .)

Αναστατώνεται, αγχώνεται από αλλαγές στο καθημερινό πρόγραμμα (π.χ. μια εκδρομή, αλλαγή στη σειρά των μαθημάτων, απουσία δασκάλου).

- *Ενημερώστε το από την προηγούμενη ημέρα για όποιες αλλαγές θα γίνουν και εξηγήστε του με απλά λόγια πώς θα κυλήσει η ημέρα με τις αλλαγές.*

Αναζητά την απομόνωση/ την ηρεμία του, ειδικά προς το τέλος μιας έντονης μέρας ή μετά από κάποια δύσκολη κατάσταση που αντιμετώπισε στο διάλειμμα και δυσκολεύεται να παρακολουθήσει κάποιο θεωρητικό μάθημα τις τελευταίες ώρες.

- *Σεβαστείτε την ανάγκη του για χαλάρωση. Μπορεί να καθίσει για λίγο στο πίσω μέρος της αίθουσας, μπορεί να ξεφυλλίσει το αγαπημένο του βιβλίο ή να κάνει κάτι που το βοηθά να χαλαρώνει.*

Στην τάξη (συνέχεια . . .)

- Δυσκολεύεται να ακολουθήσει τους κανόνες: σηκώνεται, πηγαίνει συχνά για νερό ή στην τουαλέτα, τρώει μέσα στην τάξη, εμφανίζει νευρικήτητα, κ.ά.

Κάντε σαφείς τους κανόνες της τάξης (αυτό ισχύει για όλους τους μαθητές). Φτιάξτε έναν κατάλογο με τους κανόνες και κολλήστε τον σε εμφανές σημείο. Ανατρέχετε στον κατάλογο για να υπενθυμίζετε τους κανόνες. Αναθέστε του κάποιες αρμοδιότητες, όπως το να φέρνει κιμωλίες, ώστε να εκτονώνει με πιο αποδεκτούς τρόπους την κινητικότητά του.

- Δυσκολεύεται να ακολουθήσει το πρόγραμμα των μαθημάτων

Φτιάξτε ένα οπτικό πρόγραμμα με τα μαθήματα και τα διαλείμματα της ημέρας και κολλήστε το στον τοίχο ή στο θρανίο του (βλ. διαφάνεια 17). Αυτό το βοηθάει να προβλέπει τι θα ακολουθήσει. Δείχνετέ του στο πρόγραμμα ποιο μάθημα ακολουθεί, ώστε να προετοιμαστεί και να βγάλει το βιβλίο.

Ομαλή συνεργασία ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή με ΥΛΑ

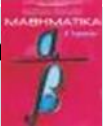
- Δεν ξέρει ποιο μάθημα έχει και ποιο βιβλίο να βγάλει στο θρανίο του: **Οργανώστε οπτικά το πρόγραμμα της ημέρας (βλ. διαφάνεια 17) και αν χρειάζεται τα στάδια μιας δραστηριότητας. Η οπτική δόμηση βοηθά στη μείωση του άγχους και βοηθά τον μαθητή με ΥΛΑ να οργανωθεί.**
- Είναι σημαντικό να υπάρχει δυνατότητα να χαλαρώσει ο μαθητής, όταν κάποιες καταστάσεις του προκαλέσουν έντονο άγχος. Ο εκπαιδευτικός μαζί με τον μαθητή μπορούν να συμφωνήσουν πού θα είναι αυτό, με ποιο τρόπο θα το ζητά ο μαθητής και πόσο χρόνο θα επιτρέπεται να περάσει εκεί. Έχετε υπόψη σας ότι η εμφάνιση και η επιδείνωση δύσκολων συμπεριφορών συνήθως σημαίνει πως αυξήθηκε το άγχος.
- Τα άτομα με ΥΛΑ κατανοούν και χρησιμοποιούν κυριολεκτικά τον λόγο, εξαιτίας δυσκολιών στην αφηρημένη σκέψη. Αποφύγετε τους ιδιωτισμούς, τη μεταφορική χρήση του **λόγου**, την ειρωνεία, τα υπονοούμενα και το αφηρημένο χιούμορ.

Ομαλή συνεργασία ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή με ΥΛΑ (συνέχεια . . .)

Όταν ένας μαθητής με ΥΛΑ δεν ανταποκρίνεται σε αυτό που ζητάει ο δάσκαλος, συνήθως δεν έχει κατανοήσει τι του ζητείται ή δεν γνωρίζει πώς να ανταποκριθεί κατάλληλα κι έτσι προτιμά να μην ανταποκριθεί καθόλου.

- Συνεργαστείτε με τους γονείς και τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας.
- Επιβραβεύστε επιθυμητές συμπεριφορές, αγνοήστε συμπεριφορές που αποτελούν πρόκληση. Όταν δεν είναι εφικτό να αγνοήσετε κάτι, προσπαθήστε να εξηγήτε πάντα τον λόγο που μια συμπεριφορά δεν είναι επιθυμητή και εκφράστε λεκτικά τη δυσανασχέτησή σας (πχ. «δεν μου αρέσει, όταν σηκώνεσαι την ώρα του μαθήματος, γιατί αναγκάζομαι να σταματήσω τη διαδικασία της διδασκαλίας» ή «γιατί τα άλλα παιδιά δεν μπορούν να προσέξουν στο μάθημα»).

Εβδομαδιαίο Πρόγραμμα Μαθημάτων

Δευτέρα	Τρίτη		
Οδύσσεια 			
Διάλειμμα			
Μαθηματικά 			
Διάλειμμα			

Ομαλή συνεργασία ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή με ΥΛΑ (συνέχεια . . .)

- Εργασίες για το σπίτι και διαγωνίσματα: προσπαθήστε να είστε ξεκάθαροι για το τι απαιτείται από τον μαθητή για το σπίτι (π.χ. πόσες σελίδες, πόσος χρόνος, ποιες γνώσεις) και, όταν είναι εφικτό, ενημερώστε κατάλληλα και τους γονείς. Ο μαθητής με ΥΛΑ συχνά δυσκολεύεται να διαχωρίσει τις σημαντικές πληροφορίες από τις ασήμαντες, με αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια εξετάσεων να προσπαθεί να απομνημονεύσει έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών. Επίσης, συχνά σε ερωτήσεις κρίσεως ή σε γενικές ερωτήσεις δυσκολεύεται να κατανοήσει ποιες από τις πληροφορίες που έχει απομνημονεύσει είναι οι ζητούμενες. Προσπαθήστε οι ερωτήσεις στα διαγωνίσματα να είναι κυριολεκτικές και ξεκάθαρες, ώστε ο μαθητής με ΥΛΑ να κατανοήσει τι ζητείται.
- Διδάξτε υπομονή και αποδοχή της διαφορετικότητας στους συμμαθητές, χωρίς να μειώνετε τον μαθητή. Είναι απαραίτητο, όπου είναι εφικτό, να προλαμβάνουμε πειράγματα και εκφοβισμό από άλλα παιδιά. Προσοχή όμως να μην παρουσιάζεται ο μαθητής με ΥΛΑ ως προβληματικό παιδί.

Στο διάλειμμα

Είναι απομονωμένο, δεν προσεγγίζει, δεν παίζει με τα άλλα παιδιά

- *Ενθαρρύνετε πιθανές φίλιες που έχετε εντοπίσει στο πλαίσιο της τάξης.*

Μπορεί να γίνει κυριαρχικό στο παιχνίδι του, είναι αδέξιο στους χειρισμούς του και στον τρόπο που προσεγγίζει τους συμμαθητές του, π.χ. μπορεί, στην προσπάθειά του να παίζει με κάποιον, να τον πειράξει, να τον σκουντήσει κ.α.

- *Καλό είναι να υπάρχει ένα άτομο αναφοράς στην αυλή, στο οποίο ο μαθητής θα μπορεί να απευθύνεται, κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, και το οποίο θα γνωρίζει τις δυσκολίες του συμμαθητή του με ΥΛΑ και θα το καθοδηγεί/ηρεμεί σε δύσκολες στιγμές. Βοηθήστε το, λέγοντάς του τι πρέπει ή τι μπορεί να κάνει για να προσεγγίσει τους άλλους. Αν του ζητάτε να μην εμφανίζει μια συμπεριφορά, **δώστε του εναλλακτικές και πιο αποδεκτές λύσεις για να εφαρμόσει.** Επιβραβεύστε το για επιτυχημένες και αποδεκτές συμπεριφορές, λέγοντάς του πόσο έξυπνη ήταν η συμπεριφορά του. Βοηθήστε το να καταλάβει ποια συμπεριφορά του ήταν σωστή και αποτελεσματική, ώστε να την επαναλαμβάνει στο μέλλον.*

ΔΕΠΥ

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) είναι μια από τις συχνότερες νευροβιολογικές διαταραχές της παιδικής και εφηβικής ηλικίας. Εμφανίζεται στο 5-7% του μαθητικού πληθυσμού.

Χαρακτηριστικά Μαθητών με ΔΕΠΥ

ΔΕΠΥ – τύπος Απροσεξίας

- Δεν μπορεί να συγκεντρωθεί
- Αποσπάται εύκολα από άσχετα ερεθίσματα
- Δεν φαίνεται να ακούει
- Δεν δίνει σημασία στις λεπτομέρειες
- Κάνει λάθη απροσεξίας
- Δυσκολεύεται να ακολουθήσει οδηγίες
- Αποφεύγει εργασίες που απαιτούν συστηματική πνευματική προσπάθεια
- Ξεχνά τις σχολικές εργασίες
- Χάνει πράγματα και
- γενικά είναι ανοργάνωτος/η.

ΔΕΠΥ – τύπος

Παρορμητικότητα/Υπερκινητικότητα

- Δυσκολεύεται να παραμείνει καθισμένος/η
- Κουνάει χέρια, πόδια, ή στριφογυρίζει στη καρέκλα
- Κοιτά συνέχεια γύρω του και πειράζει τους άλλους
- Σηκώνεται, όταν δεν επιτρέπεται
- Τρέχει και σκαρφαλώνει υπερβολικά
- Δεν σκέφτεται πριν αντιδράσει
- Απαντάει πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση
- Μιλάει συνεχώς
- Δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του
- Στα παιχνίδια δεν ακολουθεί κανόνες
- Διακόπτει ή ενοχλεί τους άλλους.

Χαρακτηριστικά ατόμων με δυσλεξία

- Προσθέτει ή και αφαιρεί γράμματα, συλλαβές και λέξεις.
- Συγχέει γράμματα που μοιάζουν οπτικά.
- Συγχέει γράμματα που μοιάζουν ακουστικά.
- Αναστρέφει γράμματα ή και συλλαβές.
- Επαναλαμβάνει γράμματα, συλλαβές και λέξεις.
- Έχει προβλήματα τονισμού, χρωματισμού και στίξης.
- Χάνει τη "σειρά", κατά την ανάγνωση.
- Αργεί πολύ, κατά την ανάγνωση, και κομπιάζει.
- Η αναγνωστική ικανότητα δε συμβαδίζει με τη νοημοσύνη και τις ευκαιρίες που προσφέρθηκαν για ανάγνωση.
- Αποφεύγει συνειδητά τη μάθηση.
- Παρουσιάζει αρνητική στάση για ανάγνωση, αντίσταση στην πίεση,
εύκολη αποθάρρυνση, ανησυχία.

Πρακτικές συμβουλές για εκπαιδευτικούς

- Μεγάλα γράμματα στον Η/Υ.
- Υπογραμμισμένες λέξεις- κλειδιά.
- **ΟΧΙ** χειρόγραφο έντυπο .
- Μην βαθμολογείτε ορθογραφικά λάθη.
- Λιγότερες ασκήσεις .
- Προφορική ορθογραφία.
- Έλεγχος: Καταλαβαίνει ο μαθητής τι να κάνει; Αν όχι: Να του διαβάσετε την άσκηση.
- Περισσότερος χρόνος στις εξετάσεις.
- Λιγότερες ασκήσεις/διάβασμα (σπίτι) .
- Χρήση σημείων στίξης και τόνων.
- Οργάνωση μιας σελίδας/γραφή, (πού πάει η ημερομηνία, χώρο ανάμεσα στις λέξεις...).
- Επανάληψη κανόνων προφορικά.
- Κανόνες σε καρτελάκια.
- Υπογράμμιση των λαθών από τον δάσκαλο με μπλε στυλό, όχι κόκκινο.
- Επιβράβευση θετικής συμπεριφοράς.
- Εξήγηση κανόνων της τάξης.

Θεωρίες μάθησης (εδώ μόνο βασικά στοιχεία δύο (2) θεωριών)

Θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner

Η νοημοσύνη μας χωρίζεται σε εννέα τομείς, οι οποίοι έχουν την έδρα τους σε διαφορετικά σημεία του εγκεφάλου μας. Είναι εξίσου σημαντικοί, όχι όμως και το ίδιο αναπτυγμένοι σε κάθε άτομο. Όσο περισσότερο χρόνο ξοδεύει κανείς στη χρήση και ενίσχυση της νοημοσύνης και όσο καλύτερη καθοδήγηση και ενθάρρυνση δέχεται, τόσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός ανάπτυξης του συγκεκριμένου τομέα νοημοσύνης.

Τα είδη νοημοσύνης του Gardner

1. Μουσική - ρυθμική νοημοσύνη (ευαισθησία στην κίνηση, στον ρυθμό, τον ήχο)
2. Χωροταξική νοημοσύνη (Τα άτομα με χωρική νοημοσύνη μπορούν να παρατηρούν και να χειρίζονται τάσεις, ισορροπίες και συνθέσεις. Έχουν πολύ καλό προσανατολισμό στο χώρο και προσαρμόζονται άμεσα στις αλλαγές του περιβάλλοντος χώρου).
3. Γλωσσική νοημοσύνη (ικανότητα στον προφορικό, γραπτό λόγο, στην εκμάθηση γλωσσών)
4. Λογικομαθηματική νοημοσύνη (κατανόηση όχι μόνο των αριθμών αλλά και των σχέσεων ανάμεσα στα φαινόμενα, φυσικά, κοινωνικά, οικονομικά)
5. Κινησθητική νοημοσύνη (συνδυασμένη χρήση των κινητικών δεξιοτήτων)
6. Διαπροσωπική νοημοσύνη (Είναι η νοημοσύνη της ηγεσίας. Να καταλαβαίνεις τους άλλους και να τους ωθείς για να εκφράσουν το χειρότερο ή τον καλύτερο τους εαυτό. Υψηλή διαπροσωπική νοημοσύνη έχει και ο πωλητής που σε κάνει να αγοράσεις ό,τι εκείνος θέλει, καθώς και ο δάσκαλος που καταφέρνει να διαμορφώσει προσωπικότητες.

Τα είδη νοημοσύνης του Gardner (συνέχεια . . .)

7. Ενδοπροσωπική νοημοσύνη (αυτογνωσία). Την κατέχουν άτομα εσωστρεφή που προτιμούν να εργάζονται ατομικά. Είναι σχολαστικά και εμβασθύνουν στα πάντα με ενοχλητική αυταρέσκεια. Μαθαίνουν καλύτερα, όταν επικεντρώνονται σε ένα συγκεκριμένο θέμα μόνοι τους και είναι τελειομανείς.

8. Νατουραλιστική/φυσιοκρατική νοημοσύνη (Οι «φυσιοκράτες» είναι πρακτικοί άνθρωποι που αρέσκονται στις συλλογές και στην άμεση επαφή με το φυσικό κόσμο).

9. Υπαρξιακή νοημοσύνη (Αυτή την νοημοσύνη κατέχουν οι άνθρωποι που προβληματίζονται με τα θέματα ύπαρξης και ανυπαρξίας, καλού και κακού, σωστού και λάθους, με μια σταθερή τάση να διευρύνουν τα πλαίσια της ανθρώπινης σκέψης).

Οι πολλαπλές νοημοσύνες και η διδασκαλία

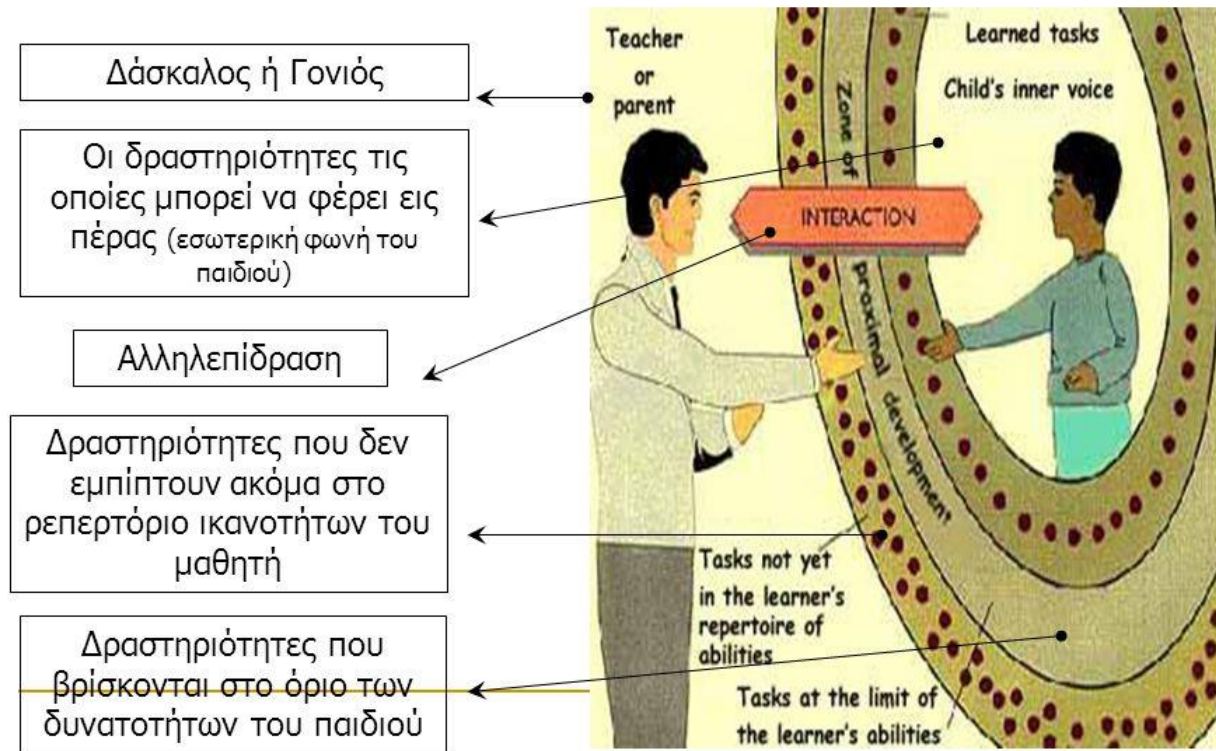
- Οι εκπαιδευτικοί, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μαθητές τους μαθαίνουν με διαφορετικό τρόπο χρειάζεται να παρουσιάζουν το υλικό τους και να προσεγγίζουν το θέμα, εφαρμόζοντας **ποικιλία διδακτικών μεθόδων**, ώστε να δραστηριοποιούνται τα διαφορετικά είδη νοημοσύνης.
- Επίσης, χρειάζεται να εξασφαλίζουν **διαφορετικές δραστηριότητες** για το κάθε είδος νοημοσύνης.

Piaget, Vygotsky

- Ο Piaget πίστευε ότι η γνωστική ανάπτυξη προηγείται της μάθησης.
- Αντίθετα, ο Vygotsky θεωρεί ότι η διδασκαλία πρέπει να «εργάζεται» στην περιοχή της επικείμενης ανάπτυξης και ο εκπαιδευτικός πρέπει να λειτουργεί ως **καθοδηγητής** και διευκολυντής της μάθησης.

Ζώνη της επικείμενης ανάπτυξης

Η ζώνη επικείμενης ανάπτυξης ή ζώνη της εγγύτερης δυνητικής ανάπτυξης

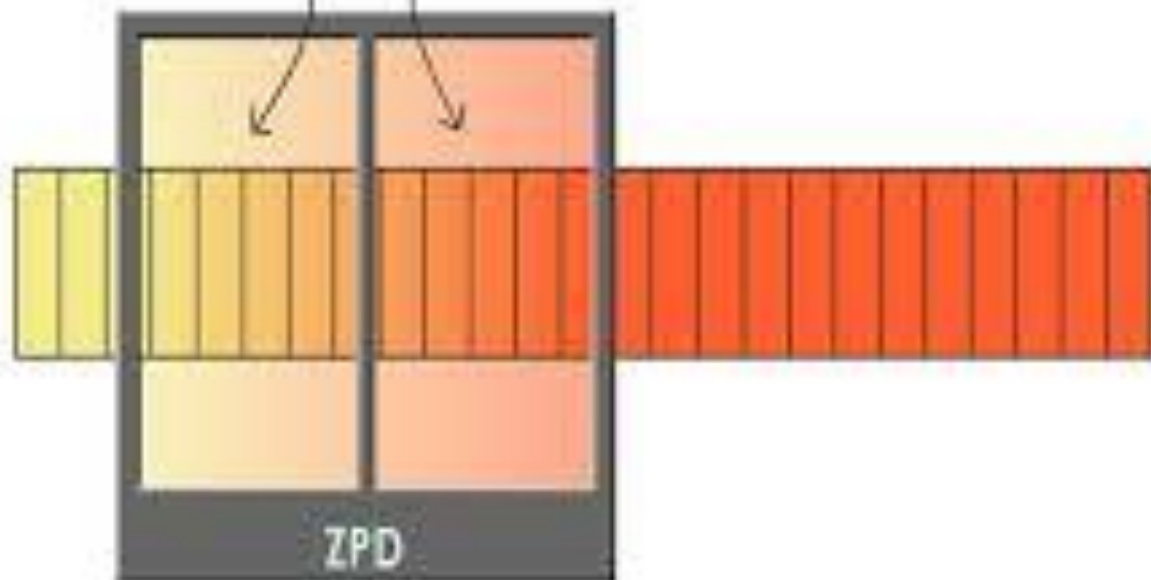
Ζώνη επικείμενης ανάπτυξης

Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης

- Αυτά που μπορεί να κάνει από μόνος του
- Αυτά που δεν μπορεί να κάνει ακόμη και με βοήθεια

Χρειάζεται λίγη βοήθεια

Χρειάζεται πολλή βοήθεια

Zone of Proximal Development

Η Ειδική Αγωγή στη διεθνή βιβλιογραφία

Μοντέλα συνδιδασκαλίας

1. Ένας διδάσκει, ένας παρατηρεί, με εναλλαγή ρόλων
2. Ένας διδάσκει, ένα βοηθάει (αυτός που διδάσκει κατέχει ηγετικό ρόλο)
3. Παράλληλη διδασκαλία
4. Ένας διδάσκει, ένας περιφέρεται.

Η ειδική Αγωγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

- Ειδικό Νηπιαγωγείο
- Ειδικό Δημοτικό
- Ειδικό Γυμνάσιο
- Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο
- Ειδικό Γενικό Λύκειο
- Ειδικό Επαγγελματικό Λύκειο
- Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ε.Ε.Ε.ΕΚ.)
- Τμήμα Ένταξης
- Παράλληλη στήριξη . . .

Τμήμα Ένταξης

- Το Τ.Ε. είναι μια δομή της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, που λειτουργεί μέσα στα τυπικά σχολεία γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Στα Τ.Ε. μπορούν να συμμετάσχουν οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, οι οποίοι έχουν γνωμάτευση από διαγνωστική υπηρεσία, όπως τα ΚΕ.Δ.Δ.Υ ή τα Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα, ή οι μαθητές που δεν έχουν γνωμάτευση αλλά έχει παρατηρηθεί από τους εκπαιδευτικούς γενικής παιδείας ότι παρουσιάζουν δυσκολίες. Σε αυτή την δεύτερη περίπτωση, για τη συμμετοχή στο Τ.Ε. είναι απαραίτητη η σύμφωνη γνώμη του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. **Και στις δύο περιπτώσεις, για να νομιμοποιηθεί η συμμετοχή του παιδιού στο Τ.Ε. χρειάζεται η συναίνεση του γονέα ή του κηδεμόνα, ο οποίος υποβάλλει ενυπόγραφη αίτηση συμμετοχής του παιδιού του στο Τ.Ε.**
- Πώς ιδρύεται Τ.Ε. www.alfavita.gr/arthron/ενημέρωση-για-την-λειτουργία-των-τμημάτων-ένταξης

Έργο του εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης

Το ΦΕΚ 449 /3-4-2007 προβλέπει ότι οι Εκπαιδευτικοί παράλληλης στήριξης:

- Ενημερώνονται από τον διευθυντή του σχολείου σχετικά με τις ανάγκες του μαθητή, για τον οποίο έχει εγκριθεί παράλληλη στήριξη, ύστερα από σχετική πρόταση του ΚΕΔΔΥ ή των πιστοποιημένων ιατροπαιδαγωγικών υπηρεσιών και εισήγηση του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής.
- Αξιολογούν τις εκπαιδευτικές δυνατότητες του μαθητή και συντάσσουν εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με το ΚΕΔΔΥ και τον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής. Για την υλοποίησή του συνεργάζονται με τον Διευθυντή και τους εκπαιδευτικούς του τμήματος.

Έργο του εκπαιδευτικού παράλληλης στήριξης (συνέχεια...)

- Υλοποιούν το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και είναι συνολικά υπεύθυνοι για όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής (διαλείμματα, επισκέψεις, εκδηλώσεις κ.λπ.) στις οποίες συμμετέχει ο μαθητής.
- Συντάσσουν ατομικό εκπαιδευτικό και εβδομαδιαίο πρόγραμμα υποστηρικτικών δραστηριοτήτων του μαθητή και το υποβάλλουν σε τρία αντίτυπα, στον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής, ο οποίος και παρακολουθεί την εφαρμογή του.

Δυσκολίες κατά την Παράλληλη Στήριξη

1. Εξεύρεση χρόνου για κοινό προγραμματισμό
2. Δυσκολία προγραμματισμού τόσο σε επίπεδο μαθητών όσο και εκπαιδευτικών
3. Οι διαπροσωπικές σχέσεις.

Τι γίνεται όμως με τους μαθητές
που δεν έχουν Παράλληλη Στήριξη;

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

*“One size
does not fit
all”*

Σε τι διαφέρουν οι άνθρωποι

Διαφορές Πρώτου Βαθμού:

- Εμπειρίες ζωής
- Προσωπικότητα – ταυτότητα
- Προδιαθέσεις
- Ευαισθησίες
- Ενδιαφέροντα
- Θέσεις
- Αξίες
- Κοσμοθεωρίες.

Διαφορές Δεύτερου Βαθμού:

Υλικές

- Ταξικές: κοινωνική πρόσβαση στους πόρους, απασχόληση και κοινωνική θέση
- Τοπικές: γειτονιές και περιοχές με διαφοροποιημένους κοινωνικούς πόρους
- Οικογένεια: οι σχέσεις της οικογενειακής ζωής και της συγκατοίκησης

Σωματικές

- Ηλικία: ανάπτυξη του παιδιού, οι φάσεις της ζωής και η δυναμική της ομάδας
- Φυλή: ιστορικές και κοινωνικές κατασκευές που συνδέονται με ορατές διαφορές
- Φύλο και σεξουαλικότητα: η σωματική πραγματικότητα της αρρενωπότητας, της θηλυκότητας
- Φυσικές και Νοητικές Ικανότητες: το φάσμα των σωματικών και γνωστικών ικανοτήτων

Συμβολικές

- Γλώσσα: μαθητές πρώτης και δεύτερης γλώσσας, διαλέκτων και κοινωνικής γλώσσας
- Έθνος: εθνική, εθνοτική, αυτόχθονη και διασπορική ταυτότητα
- Εμφυλες: ταυτότητες βασισμένες στο φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό.

Διακήρυξη της Salamanca

Το πρώτο βήμα προς μια Εκπαίδευση για Όλους (EFA)

- Κάθε παιδί έχει θεμελιώδες δικαίωμα στην εκπαίδευση και πρέπει να του δίνεται η ευκαιρία να κατακτά και να διατηρεί ένα αποδεκτό επίπεδο μάθησης
- Κάθε παιδί έχει μοναδικά χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα, ικανότητες και μαθησιακές ανάγκες
- Ο σχεδιασμός εκπαιδευτικών συστημάτων και η εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το ευρύ φάσμα των διαφορετικών αυτών χαρακτηριστικών και αναγκών
- Τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε γενικά σχολεία που να μπορούν να ικανοποιούν τις ανάγκες τους στα πλαίσια μιας παιδοκεντρικής παιδαγωγικής.
- Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να προσαρμόζονται στις ανάγκες των παιδιών και όχι αντίστροφα.

UNESCO (1994)

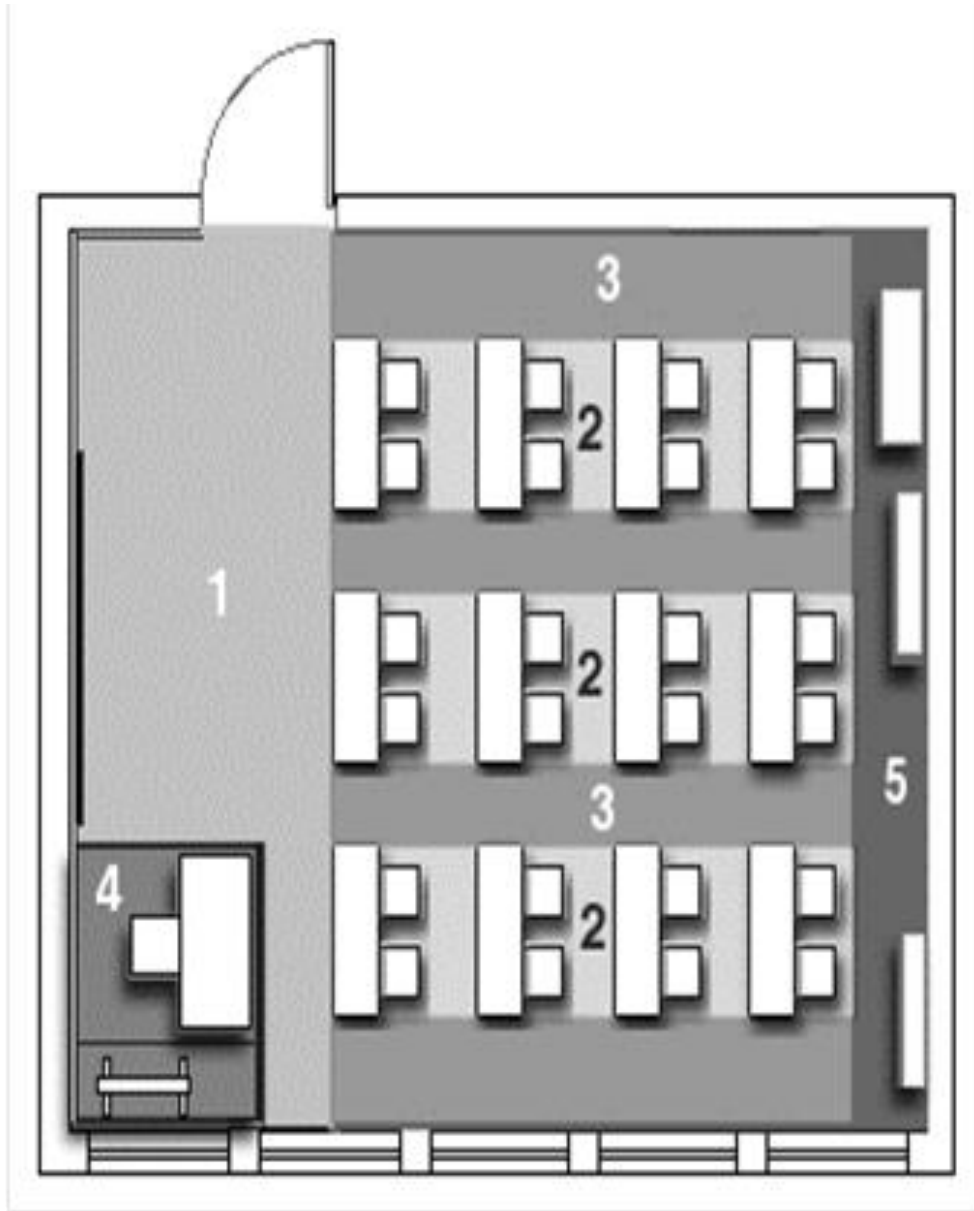
Οργανωτικές αλλαγές και παιδαγωγικές προσαρμογές σε μια διαφοροποιημένη διδασκαλία

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΧΩΡΟΥ

- Χώρου
- Οργάνωσης τάξης
- Εναλλακτικών μεθόδων
- Ρυθμού μάθησης
- Αριθμού ασκήσεων
- Έκτασης ύλης
- Αριθμού δραστηριοτήτων
- Εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

- Στόχων
- Περιεχομένου
- Ασκήσεων
- Αλληλεπίδρασης μαθητών
- Αλληλεπίδρασης μαθητών-εκπαιδευτικών
- Ανατροφοδότησης.

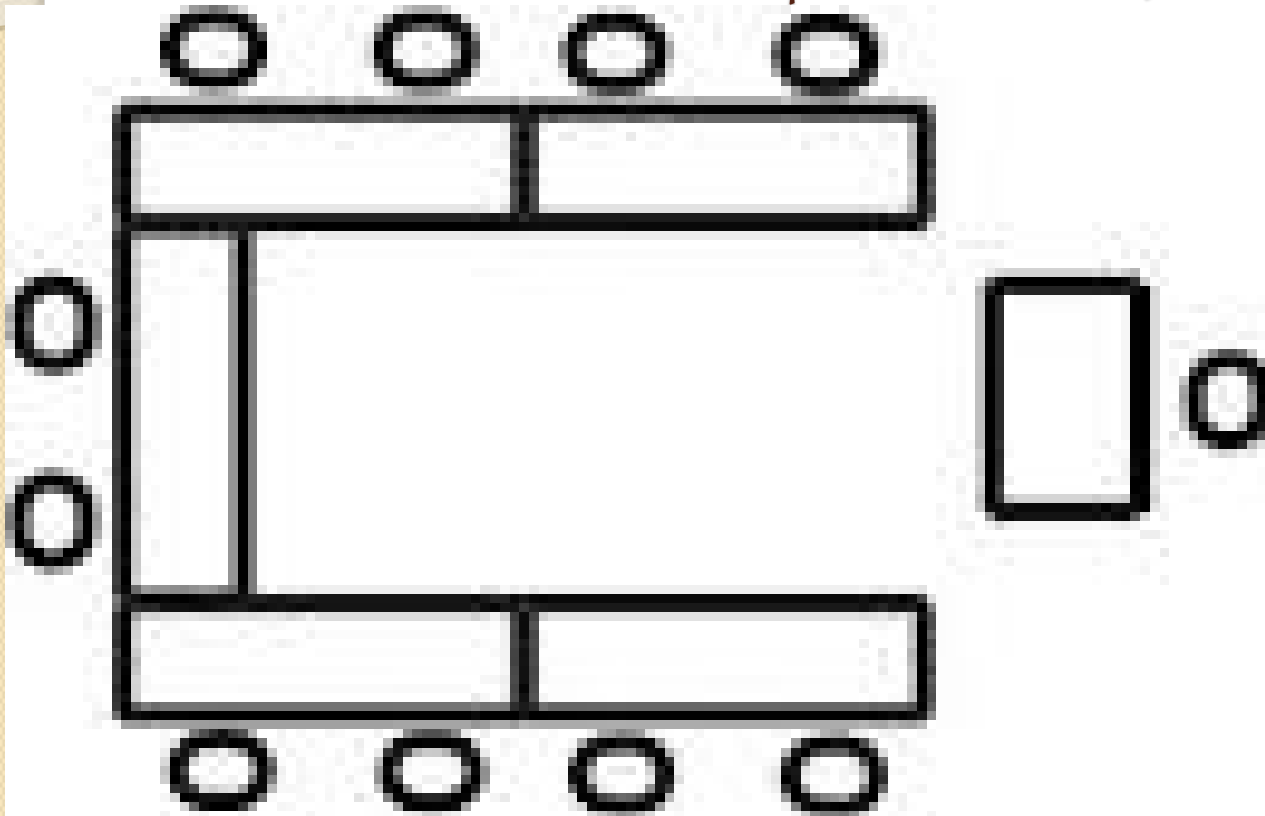
ΔΙΑΤΑΞΗ

ΣΕ

ΣΧΗΜΑ

Π

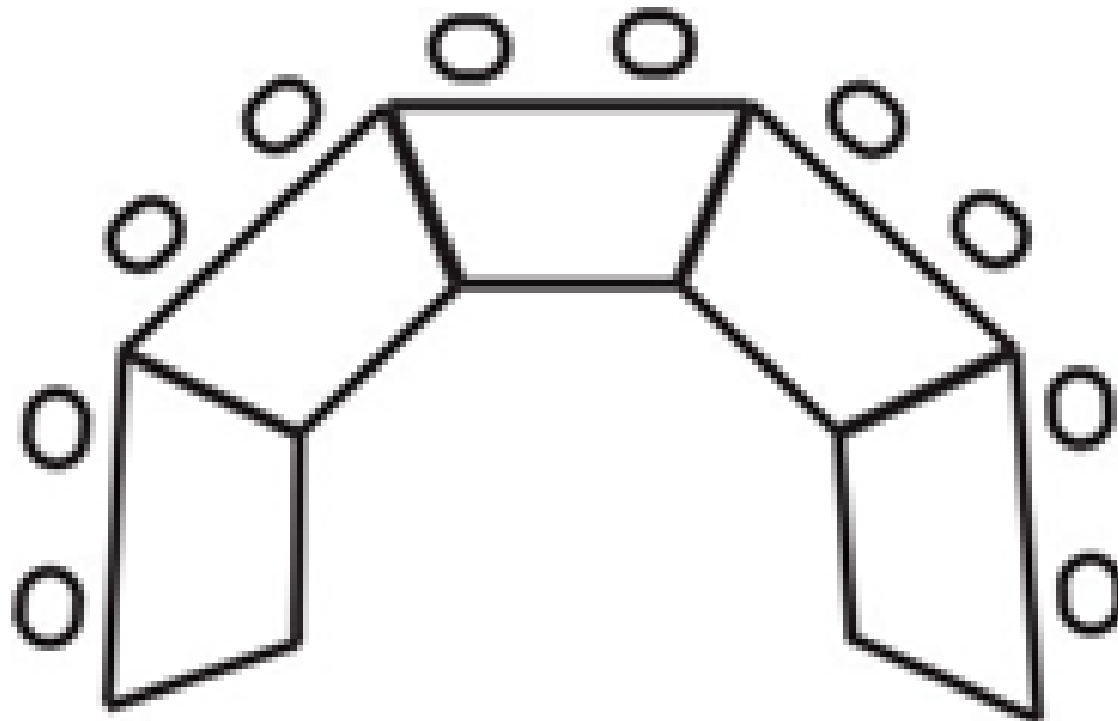
Ο εκπαιδευτικός έχει άμεση οπτική επαφή με τον κάθε μαθητή ξεχωριστά, τον βοηθά και τον ενθαρρύνει. Οι μαθητές έχουν δυνατότητες άμεσης προσωπικής αλληλεπικοινωνίας.

ΗΜΙΚΥΚΛΙΚΗ

Διάταξη που ευνοεί την ανάπτυξη μορφών συνεργασίας με έμφαση στην πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, την ομαδική εργασία και την ενεργητική συμμετοχή.

ΔΙΑΤΑΞΗ

Πίνακας

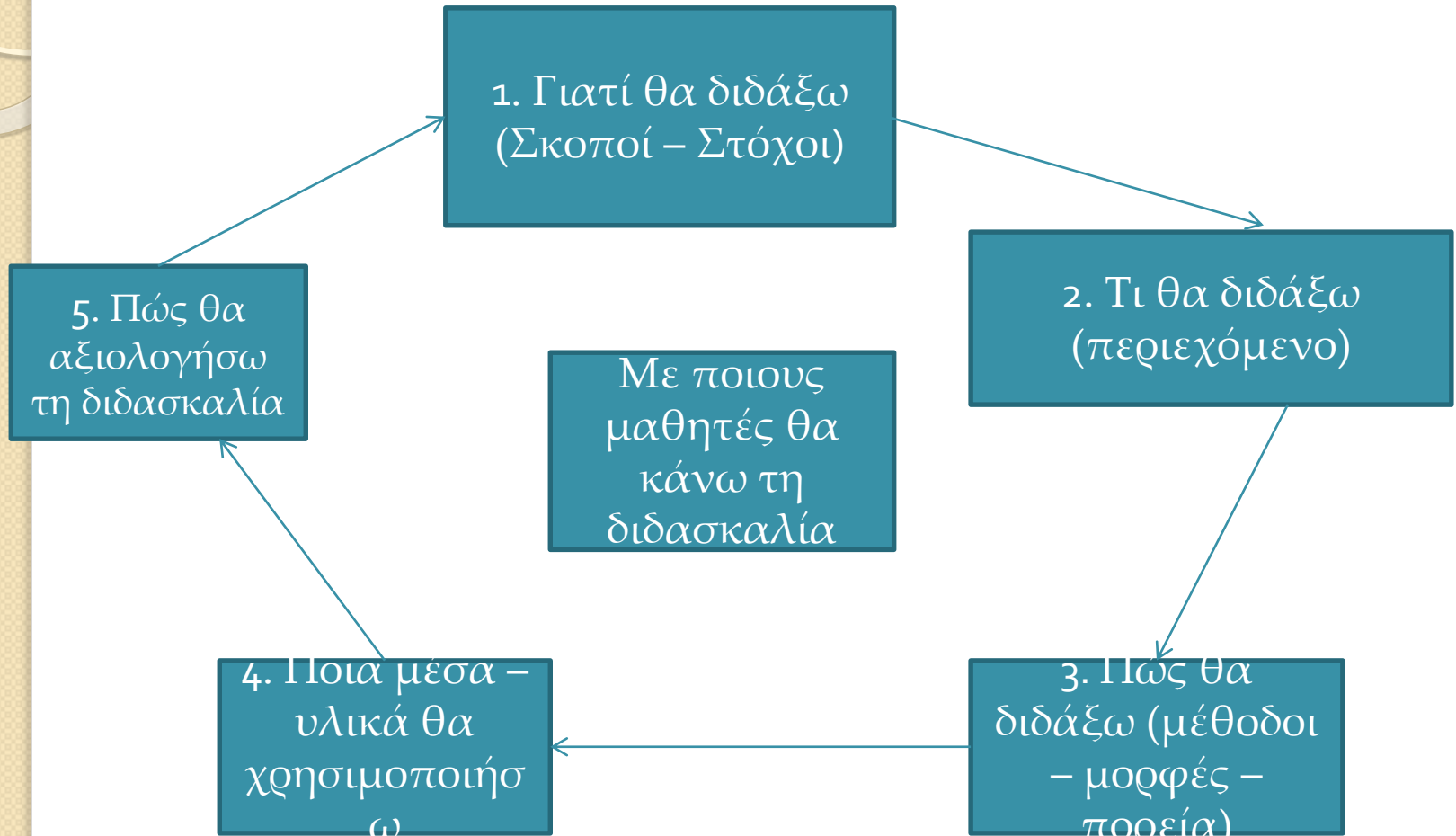
έ
δ
ρ
α

Πώς ξεκινάμε να κάνουμε διαφοροποιημένη διδασκαλία

1. Αξιολόγηση των μαθητών της τάξης στα επίπεδα της μαθησιακής ετοιμότητας, των ενδιαφερόντων και του μαθησιακού προφίλ
2. Εστίαση στις διδακτικές στρατηγικές που θα εφαρμόσουμε, κατά τη διδασκαλία
3. Συγκεκριμενοποίηση των τρόπων αξιολόγησης
4. Επιλογή της διδακτικής ενότητας που θα ξεκινήσουμε την εφαρμογή
5. Προσδιορισμός των στόχων της διδασκαλίας
6. Σχεδιασμός της δραστηριότητας
7. Εφαρμογή της δραστηριότητας
8. Αξιολόγηση και αναστοχασμός.

Πεντάγωνο της διδασκαλίας

Τι πρέπει να έχουμε υπόψη μας για τη διαφοροποιημένη διδασκαλία

Ο όρος «**μαθησιακό προφίλ**» αφορά στον προτιμώμενο τρόπο **μάθησης**, ο οποίος προσδιορίζεται από πληθώρα παραγόντων, όπως το μαθησιακό στυλ, τον τρόπο σκέψης, το φύλο και το πολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή (Tomlinson et. al. 2003)

Υποστηρίζεται ότι μαθαίνουμε:

- 10% απ' ό,τι διαβάζουμε
 - 20% απ' ό,τι ακούμε
 - 30% απ' ό,τι βλέπουμε
 - 50% απ' ό,τι βλέπουμε και ακούμε
 - 70% απ' ό,τι συζητούμε με άλλους
 - 80% απ' ό,τι βιώνουμε προσωπικά
 - και 95% απ' ό,τι διδάσκουμε στους άλλους .
- (Ekwall & Shanker, 1988)

Η Διαφοροποιημένη διδασκαλία

Είναι η ανταπόκριση του εκπαιδευτικού στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών του που καθοδηγείται από γενικές αρχές διαφοροποίησης όπως:

Διδ/κοί στόχοι που σέβονται τη διαφορετικότητα του μαθητή

Ευέλικτος σχηματισμός ομάδων

Διαρκής αξιολόγηση και προσαρμογή

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διαφοροποιήσουν:

Το περιεχόμενο

Τη διαδικασία

Το προϊόν

Το περιβάλλον

Σύμφωνα με:

Την ετοιμότητα

Το ενδιαφέρον

Το μαθησιακό προφίλ

www.prosvasimo.gr

του μαθητή μέσω μιας σειράς διδ/κών και διοικητικών στρατηγικών

- Πολλαπλή νοημοσύνη
- Διαφορετικά εγχειρίδια
- Μαθησιακά σύμβολα

- Εξατομικευμένη μελέτη
- Ομαδική έρευνα
- Γωνιές ενδιαφέροντος

- Ποικιλία στρατηγικών
- Διαφοροποιημένη κατ' οίκον εργασία κ.ά.

Τι είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία;

Διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι η τροποποίηση της διδασκαλίας από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να ανταποκριθούν στα

διαφορετικά:

- επίπεδα ετοιμότητας
- μαθησιακού προφίλ και
- ενδιαφέροντος των μαθητών τους.

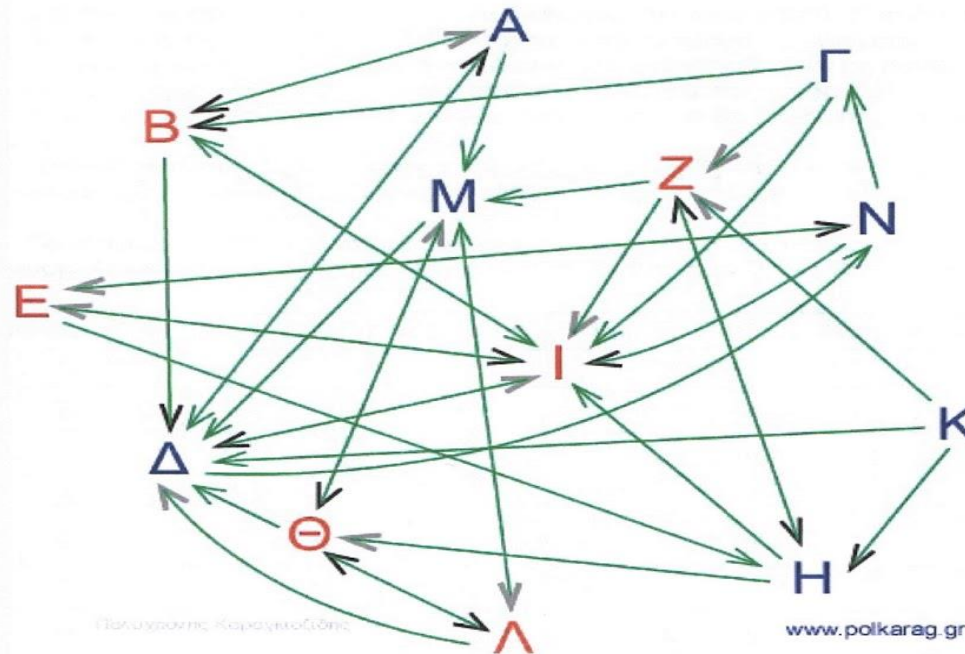
Κοινωνιόγραμμα

- Το κοινωνιόγραμμα παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη συναισθηματική ή την κοινωνική δομή και τη δυναμική της τάξης, προσδιορίζοντας το βαθμό αποδοχής των μαθητών από τους συμμαθητές ή τους καθηγητές τους, το κατά πόσο τα άτομα είναι ανεκτά σε μια ομάδα, το ποιος μαθητής είναι περισσότερο δημοφιλής και ποιος όχι, κ.λπ.
- Συνιστάται να μη δίνεται τεστ αρνητικής μορφής, δηλ. του τύπου «με ποιους συμμαθητές σου δεν θα ήθελες να είσαι στην ίδια ομάδα».

Κοινωνιόγραμμα

Αγόρια χρώμα γαλάζιο, κορίτσια χρώμα κόκκινο.
1^η επιλογή: α, 2^η επιλογή: β, 3^η επιλογή: γ.

Με τα δεδομένα της κοινωνιόμετρας μπορούμε να δημιουργήσουμε το **κοινωνιόγραμμα** με το οποίο έχουμε άμεση εμποπτική εικόνα του βαθμού αμοιβαίας αποδοχής πχ των συμμαθητών ενός τμήματος, ώστε να πετύχουμε το μέγιστο δυνατό βαθμό συνεργασίας, στις ομάδες που θα σχηματίσουμε. Το κοινωνιόγραμμα που ακολουθεί αντιστοιχεί στην προηγούμενη κοινωνιόμετρα.

1^η επιλογή: → 2^η επιλογή: ↘ 3^η επιλογή: ↙

Κατάταξη σε ομάδες

1^η ομάδα: A Δ B

3^η ομάδα: Z H K

2^η ομάδα: Θ Λ M

4^η ομάδα: E Γ I N

Κοινωνιόγραμμα

Ονοματεπώνυμο :

Με ποιους συναδέλφους σου επιθυμείς να είσαι στην ίδια ομάδα. Γράψε τα ονόματα τριών από αυτούς κατά σειρά προτίμησης.

- α)
- β)
- γ)

Ο διδάσκων πρέπει απαραίτητα να διαβεβαιώσει τους μαθητές ότι δεν θα κοινοποιήσει τις επιλογές τους. Θα ζητήσει από το τμήμα να γράψουν τις προτιμήσεις τους χωρίς καμία προσunenόηση μεταξύ τους και σε συνθήκες μυστικής ψηφοφορίας. Οι μαθητές που απουσιάζουν την ημέρα του τεστ αποτελούν αντικείμενο εκλογής, και το δικό τους τεστ θα διενεργηθεί όταν επιστρέψουν.

Συνιστάται να μη δίνεται τεστ αρνητικής μορφής, δηλ. του τύπου «με ποιους συναδέλφους σου δεν θα ήθελες να είσαι στην ίδια ομάδα.»

Τα αποτελέσματα του τεστ καταχωρούνται σε πίνακα ο οποίος ονομάζεται: **κοινωνιόγραμμα**, όπως το παράδειγμα που ακολουθεί:

Επιλεχθέντες→	A	B	Γ	Δ	E	Z	H	Θ	I	K	Λ	M	N	
A		α		β								γ		A
B	β			α					γ					B
Γ		α				β			γ					Γ
Δ	α								β				γ	Δ
E							γ		α				β	E
Z							α		β			γ		Z
H							α		β	γ				H
Θ				γ							α	β		Θ
I		γ		α	β									I
K				γ		β	α							K
Λ				β				α				γ		Λ
M				γ				α				β		M
N				γ		β			α					N
1 ^η επιλογή	1	2	0	2	0	1	2	2	2	0	1	0	0	(α)
2 ^η επιλογή	1	0	0	2	2	2	0	1	2	0	1	1	1	(β)
3 ^η επιλογή	0	1	1	3	0	0	1	0	3	0	0	3	1	(γ)
Σύνολο	2	3	1	7	2	3	3	3	7	0	2	4	2	
Επιλεχθέντες→	A	B	Γ	Δ	E	Z	H	Θ	I	K	Λ	M	N	

A, B, Γ.. κτλ : Ονόματα μαθητών (13) σύμφωνα με το μαθητικό κατάλογο.

Δημιουργία ομάδων, βάσει κοινωνιογράμματος

Για τη συγκρότηση των ομάδων πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

1. Μαθητές που δείχνουν αμοιβαία προτίμηση να μπαίνουν, κατά το δυνατό, στην ίδια ομάδα.

2. Για τον κάθε μαθητή-τρια να ικανοποιείται μία, τουλάχιστον προτίμηση.

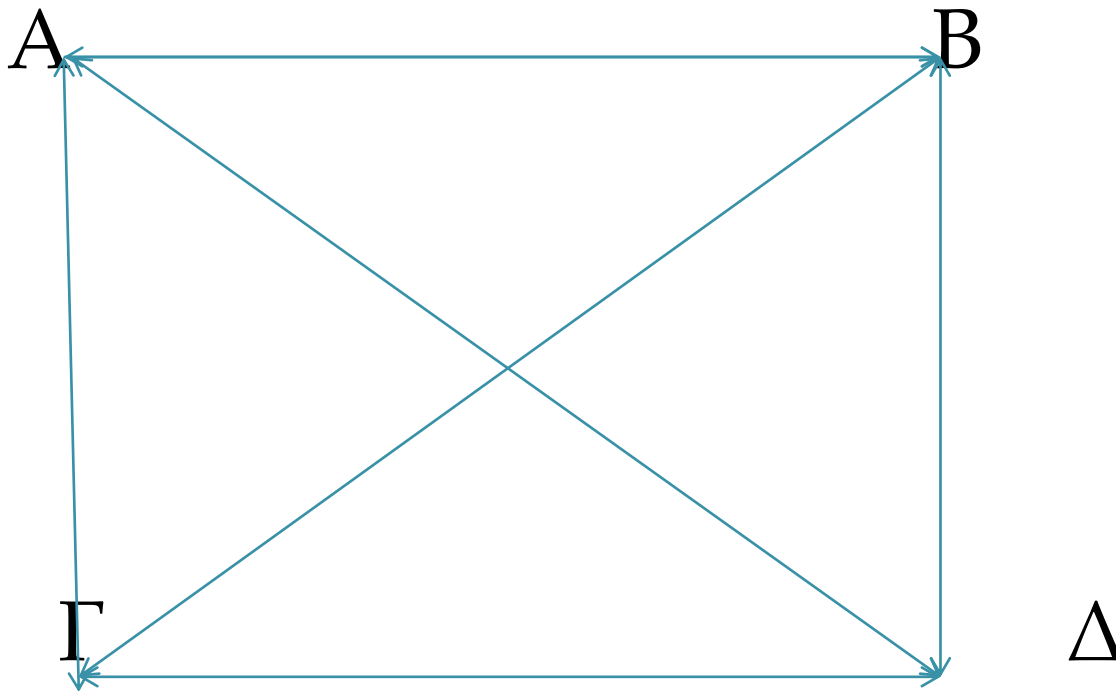
3. Μαθητές τους οποίους δεν επέλεξε κανείς, να τοποθετούνται σε ομάδες με συμμαθητές τους που οι ίδιοι προτιμούν και όχι περισσότεροι από ένας σε κάθε ομάδα.

Άλλα κριτήρια δημιουργίας ομάδων

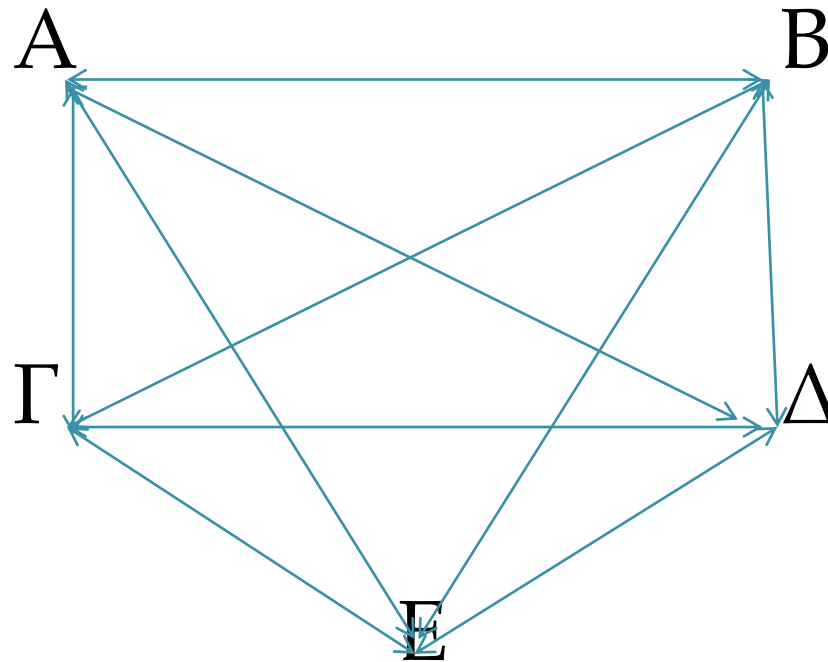
1. Εταιρικές ομάδες των **δύο υπο-ομάδων** και σταδιακό πέρασμα στην ομάδα των τριών και στη συνέχεια των τεσσάρων μελών (η απευθείας μετάβαση από τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία στην πολυμελή ομάδα θα οδηγήσει σε βέβαιη αποτυχία, διότι τα παιδιά δεν έχουν τη δυνατότητα, χωρίς προηγούμενη εξάσκηση, να λειτουργήσουν αποτελεσματικά μέσα σε ένα πολύπλοκο σύστημα με δώδεκα διαύλους επικοινωνίας που δημιουργεί η ομάδα των τεσσάρων ατόμων)
2. Η ομάδα των τεσσάρων μαθητών (1 καλός, δύο μέτριοι, ένας αδύνατος. Μπορεί να χωριστεί σε δύο υποομάδες, 6-7 ομάδες στην τάξη, άρα μεγαλύτερη πιθανότητα συμμετοχής)
3. Ομοιογενείς ή ανομοιογενείς
4. Τυχαίας σύνθεσης
5. Κοινού ενδιαφέροντος
6. Ομάδες φιλίας

Οι παραπάνω ομάδες μπορεί να είναι σταθερές ομάδες ή περιστασιακές ομάδες, δηλ. να εναλλάσσονται.

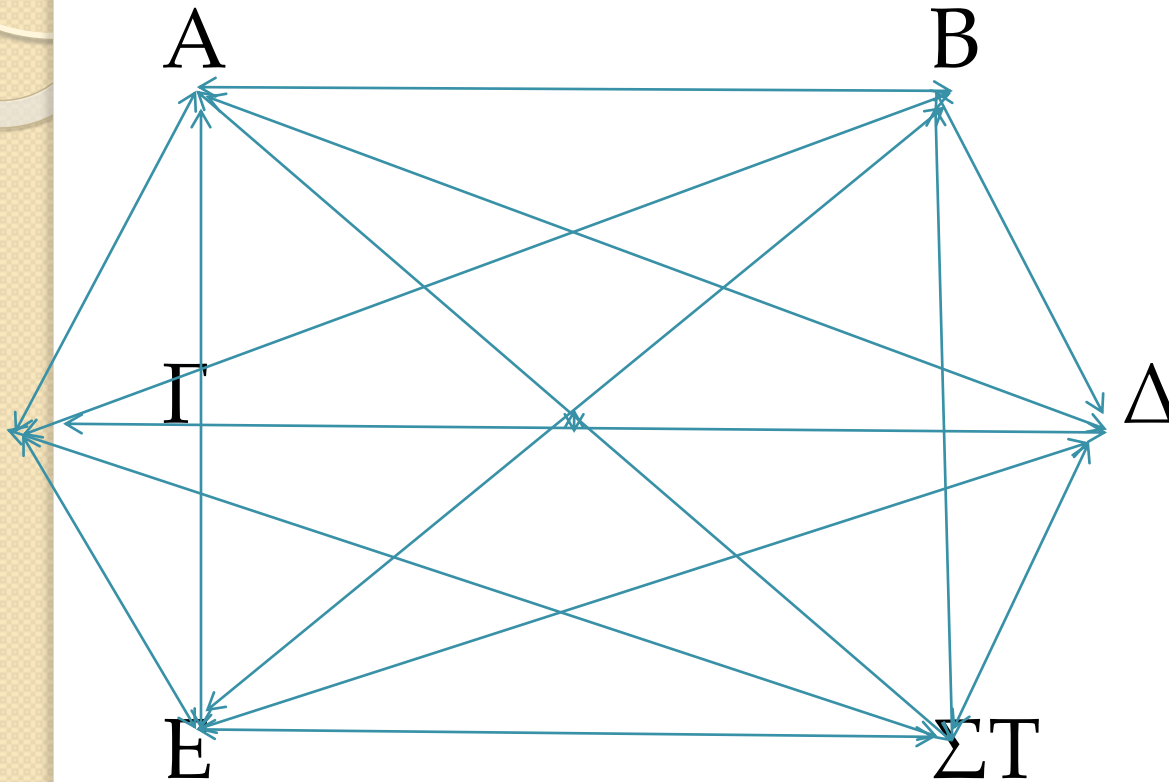
Ομάδα τεσσάρων ατόμων (12 δίαυλοι επικοινωνίας)

Ομάδα 5 ατόμων (20 δίαυλοι επικοινωνίας)

Ομάδα 6 ατόμων (30 δίαυλοι επικοινωνίας)

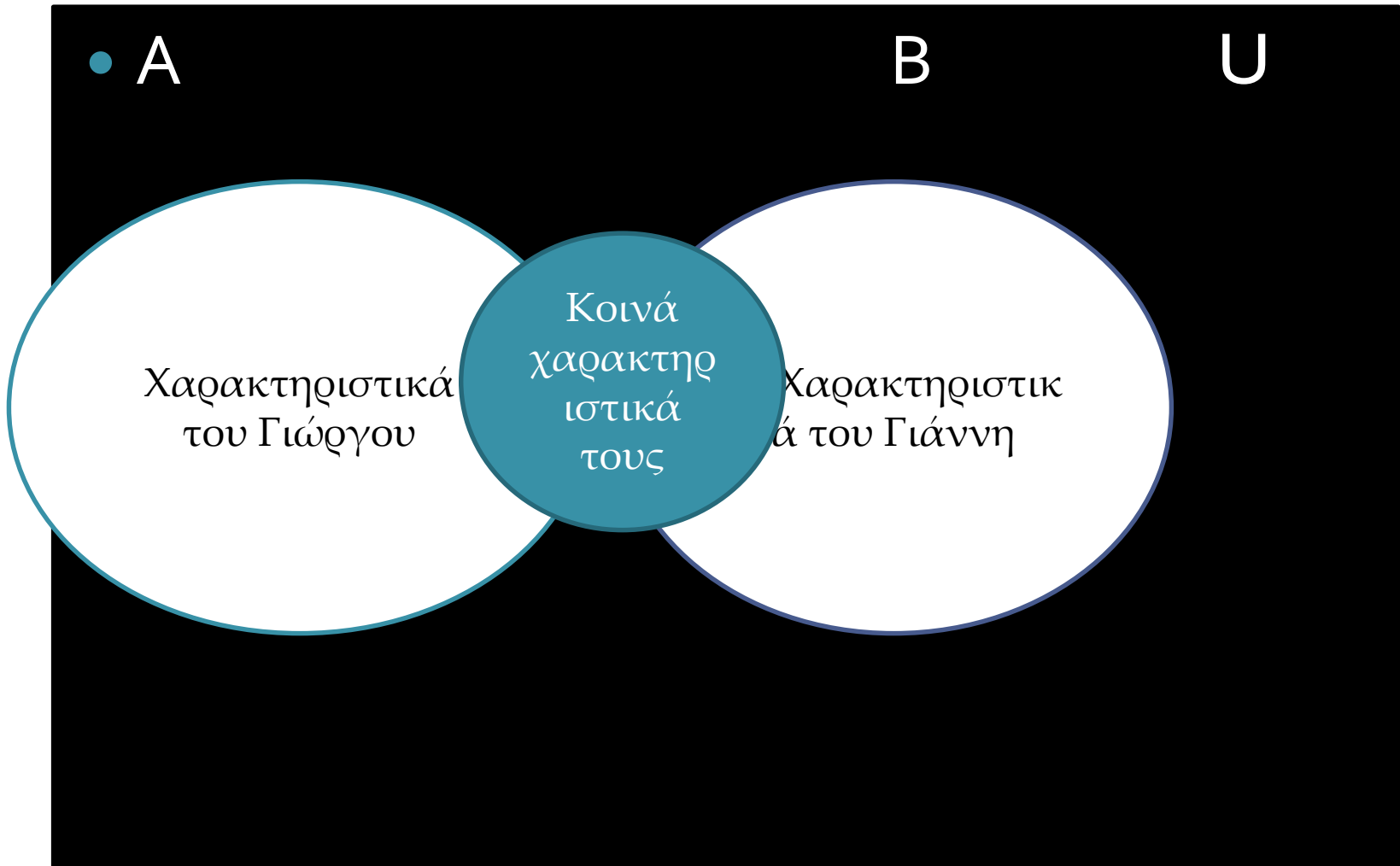

Ανάληψη ρόλων

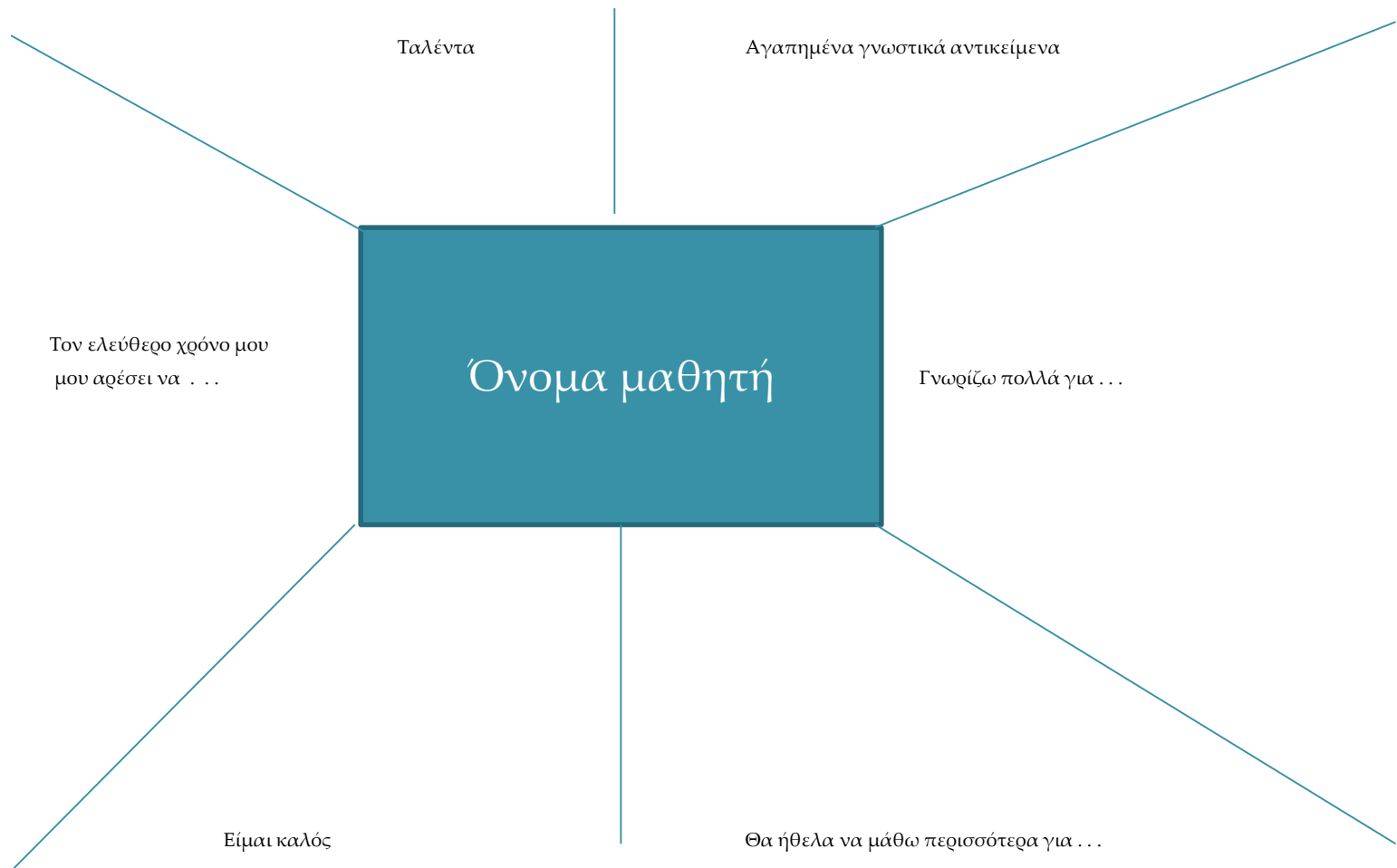
- **Συντονιστής:** διευθύνει τη συζήτηση, ανακεφαλαιώνει τα συμπεράσματα και φροντίζει ώστε όλα τα μέλη να συμμετέχουν στη διαδικασία μέσα στα προβλεπόμενα πλαίσια χρόνου, χωρίς να δημιουργείται υπερβολικός θόρυβος
- **Φροντιστής:** Ανατίθεται συνήθως στον καλό μαθητή της ομάδας, ο οποίος αναλαμβάνει να εξηγεί και να βοηθάει τους αδύνατους στο έργο τους ή να ζητάει βοήθεια από τον καθηγητή του

- **Γραμματέας:** Διαβάζει τα κείμενα, τις οδηγίες και γράφει την κοινή εργασία
- **Εμπυχωτής/παρατηρητής:** επαινεί την προσπάθεια, το θετικό κλίμα, καταγράφει τις κλείδες παρατήρησης και τη συχνότητα της συμμετοχής κάθε μέλους.

Διάγραμμα Venn της καταγραφής των ενδιαφερόντων των μαθητών

Εργαλείο καταγραφής ενδιαφερόντων

Επιλογή στόχων

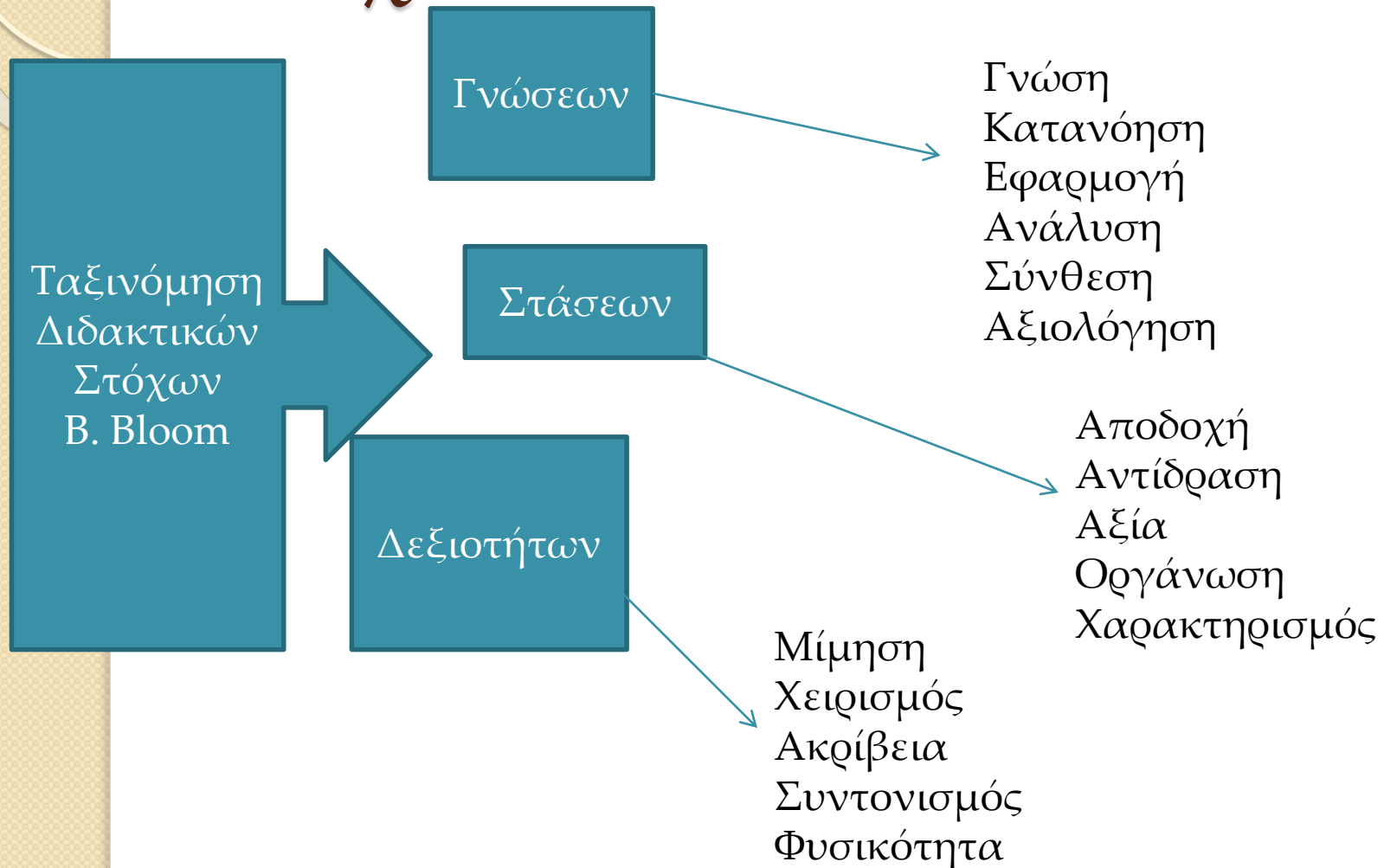
Οι στόχοι πρέπει να είναι SMART

- **S**pecific (= Συγκεκριμένος)
- **M**easurable (= Μετρήσιμος)
- **A**chievable (= Εφικτός)
- **R**ealistic (= Ρεαλιστικός)
- **T**ime-Bound(=Χρονικά Δεσμευτικός).

Σημαντικά Στοιχεία των Στόχων

- **Βασικό ρήμα Στόχου.** Πρέπει να προσδιορίζει τι θα είναι ικανοί να κάνουν οι μαθητές μετά το τέλος της διδασκαλίας. Πρέπει να χρησιμοποιούνται ρήματα που δηλώνουν συγκεκριμένη και φανερή ενέργεια (βλ. υλικό που διανεμήθηκε).

Ταξινόμηση Διδακτικών Στόχων

Διδακτικές αρχές

1. **Αρχή της εγγύτητας στη ζωή** (η σύνδεση του σχολείου με τη ζωή και τις πραγματικές κοινωνικές καταστάσεις)
2. **Αρχή της βιωματικότητας** (βίωμα= οτιδήποτε μένει υποσυνείδητα στην ψυχή του ατόμου από διάφορες ψυχικές καταστάσεις και κατευθύνει τις ιδέες, τη θέληση και τη δράση του ατόμου)
3. **Αρχή της διαφοροποίησης**
4. **Αρχή της ενεργού συμμετοχής και της αυτενέργειας**
5. **Αρχή της παιδοκεντρικότητας** (η διδασκαλία διαρθρώνεται έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ικανότητες και τα ψυχολογικά δεδομένα των παιδιών της σχολικής ηλικίας, παράλληλα όμως να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των μαθητών και τα ενδιαφέροντά τους)

(συνέχεια)

5. Αρχή της εποπτικότητας
6. Αρχή της διαθεματικότητας
7. Αρχή της επικαιρότητας
8. Αρχή του «μαθαίνω κάνοντας» (για να μάθεις κάτι γρήγορα και αποτελεσματικά πρέπει να το δεις, να το ακούσεις και να το αγγίξεις)
9. Αρχή της ελάχιστης βοήθειας.

Διαφοροποίηση περιεχομένου: Προσαρμογές Α.Π.
(http://www.pi-schools.gr/special_education_new/index_gr.htm)

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Τμήμα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Παρουσίαση Τμήματος | Εκπαιδευτικά Θέματα | Εκπαιδευτικό / Υποστηρικτικό Υλικό | Νομοθεσία | Δομές Ε.Α.Ε. - Χρήσιμοι Σύνδεσμοι | Μελέτες - Έρευνες | Νέα - Ανακοινώσεις | Επικοινωνία

Περιεχόμενα

- Γενικά
- Εκπαιδευτικό / Υποστηρικτικό Υλικό
- Χρήσιμοι Σύνδεσμοι

Αρχική Σελίδα > Εκπαιδευτικά Θέματα > Εκπαίδευση Παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

- Θεωρητικό πλαίσιο - (Εξώφυλλο)

Εκπαιδευτικό / Υποστηρικτικό Υλικό

- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το Νηπιαγωγείο (Τεύχος Α') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το Νηπιαγωγείο (Τεύχος Β') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το μάθημα της Γλώσσας στο Δημοτικό (Τεύχος Α') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το μάθημα της Γλώσσας στο Δημοτικό (Τεύχος Β') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για τα Μαθηματικά στο Δημοτικό - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για τις Φυσικές Επιστήμες στο Δημοτικό - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το μάθημα της Γλώσσας στο Γυμνάσιο (Τεύχος Α') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το μάθημα της Γλώσσας στο Γυμνάσιο (Τεύχος Β') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για τα Μαθηματικά στο Γυμνάσιο (Τεύχος Α') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για τα Μαθηματικά στο Γυμνάσιο (Τεύχος Β') - (Εξώφυλλο)
- Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για τις Φυσικές Επιστήμες στο Γυμνάσιο - (Εξώφυλλο)
- Υλικό για τις Φυσικές Επιστήμες στο Γυμνάσιο - (Φυσική) - (Χημεία) - (Βιολογία) - (Γεωγραφία)

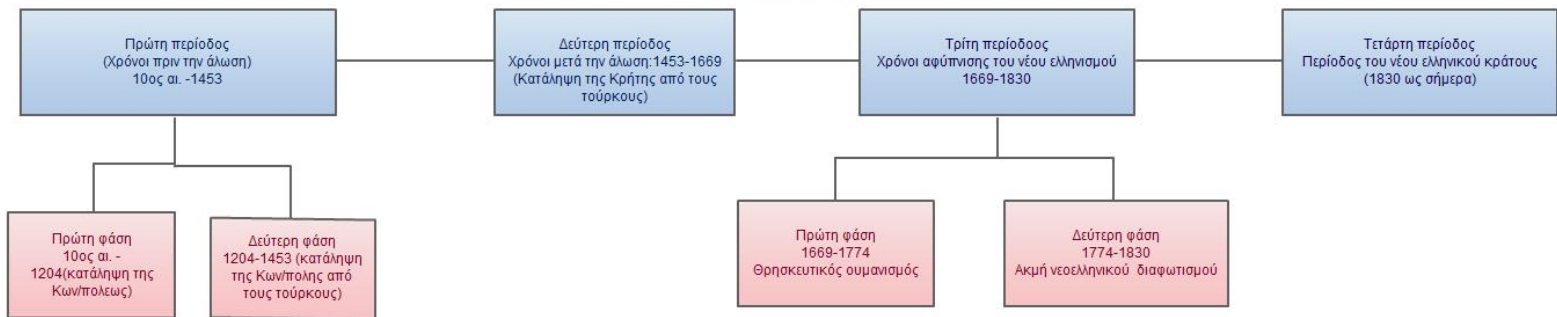
http://www.pi-schools.gr/special_education_new/index_gr.htm
(δικτυακός τόπος για τη διαφάνεια 73)

Χρήσιμα διδακτικά “εργαλεία”

- Ιδεοθύελλα/καταιγισμός ιδεών
- Χάρτης εννοιών (εννοιολογικός ή νοητικός χάρτης)
- Φύλλο εργασίας
- Παιχνίδι ρόλων
- Μαιευτική
- Σκαλωσιά
- Συζήτηση
- Γνωστική σύγκρουση
- Διερευνητικές/μεταγνωστικές ερωτήσεις.

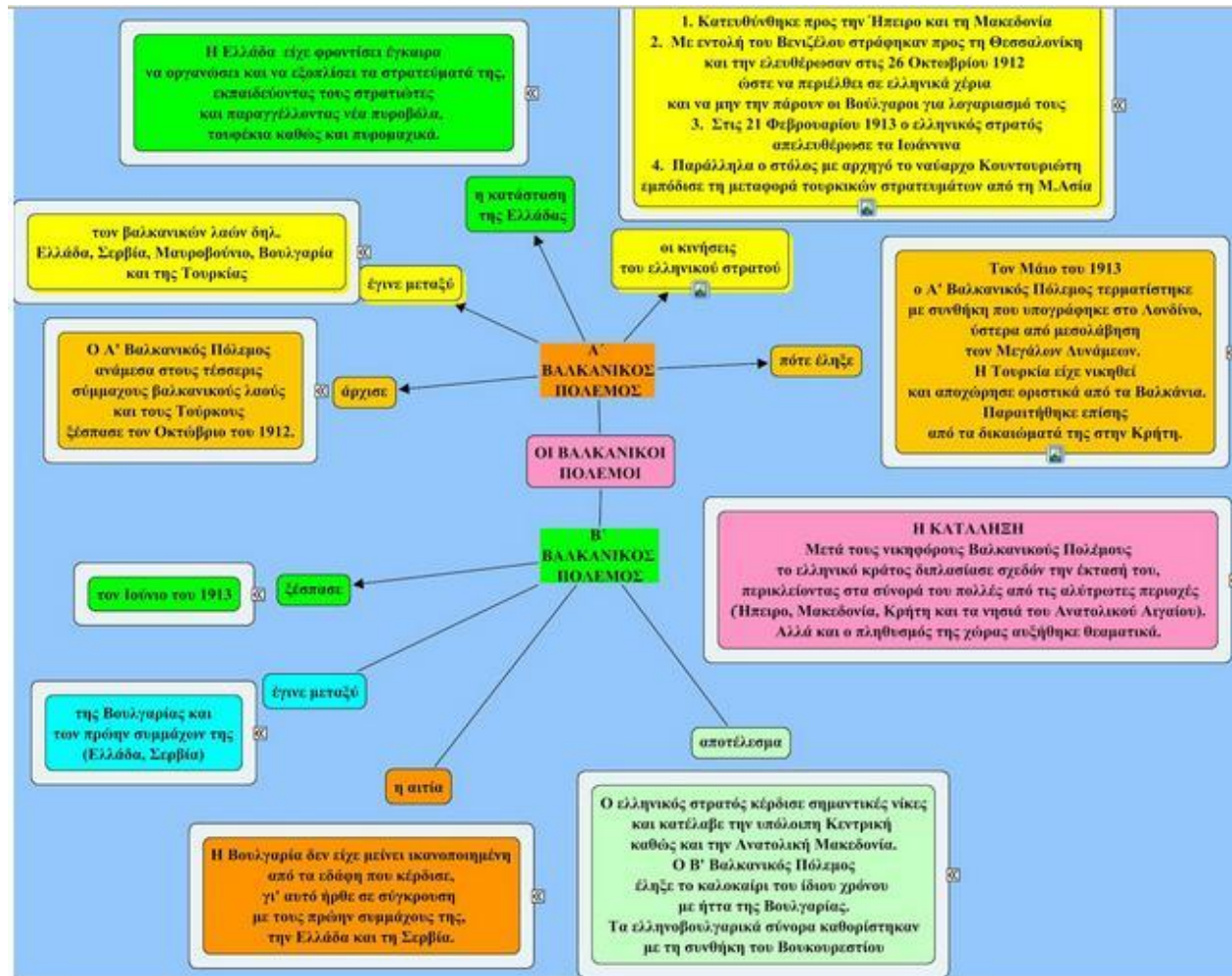
Ιεραρχικός εννοιολογικός χάρτης (η κεντρική έννοια τοποθετείται στην κορυφή και σταδιακά προς τα κάτω κλιμακώνεται η νοητική δράση)

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

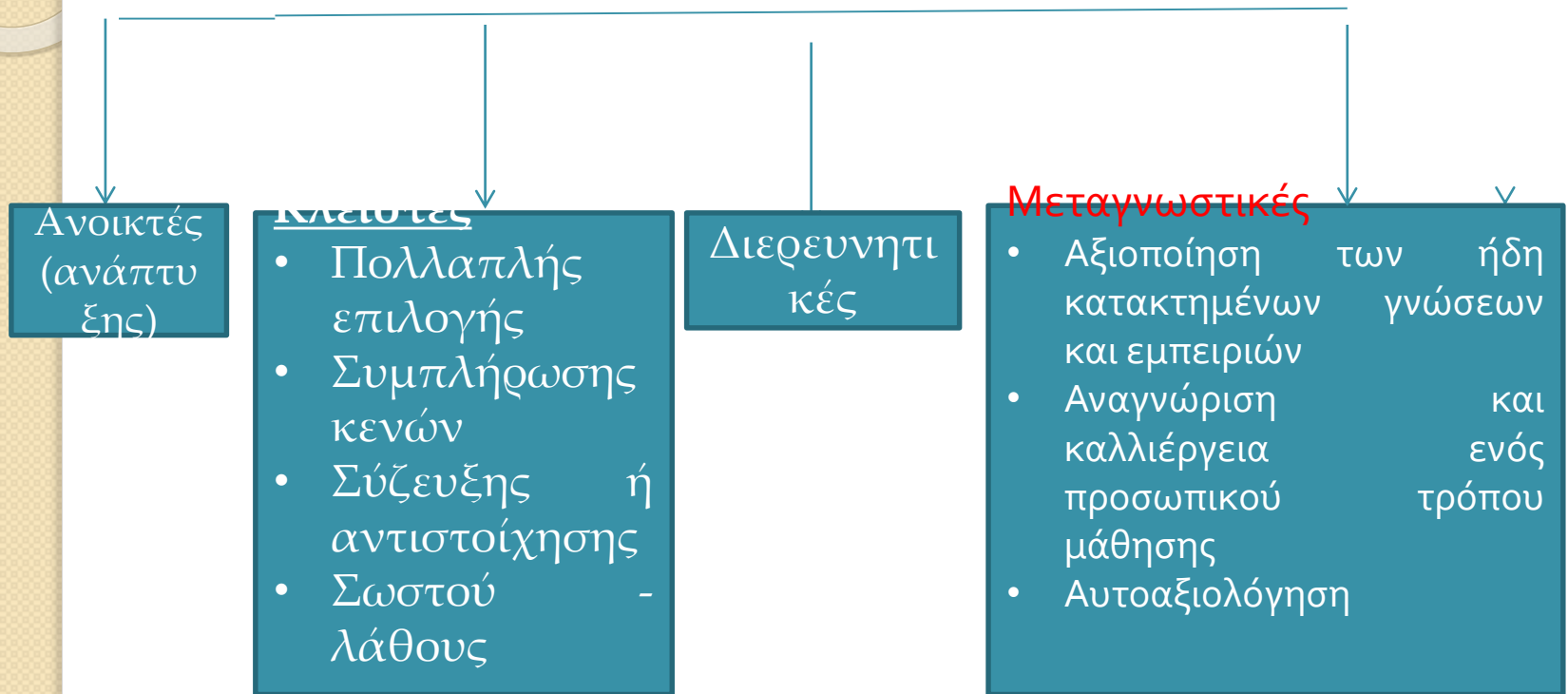

Αραχνοειδής εννοιολογικός χάρτης

(Η κεντρική έννοια τοποθετείται στο κέντρο και γύρω της απλώνονται οι υποέννοιες)

Είδη ερωτήσεων

Διδασκαλία σε διαφορετικά επίπεδα (δραστηριότητες διαβαθμισμένης δυσκολίας)

Με τη συγκεκριμένη τεχνική, η διδασκόμενη έννοια παραμένει κοινός στόχος, διαφοροποιείται ωστόσο το επίπεδο προσέγγισής της.

Για παράδειγμα κατά την επεξεργασία ενός **αφηγηματικού κειμένου**, ο εκπαιδευτικός διαφοροποιώντας τις ερωτήσεις καλεί κάποιους μαθητές:

- Να απαντήσουν σε **βασικές ερωτήσεις που αφορούν στο αφηγηματικό πλαίσιο** του κειμένου (Πού; Πότε; Ποιοι; κ.τ.λ.)
- Κάποιους άλλους να **αναζητήσουν αιτιακές σχέσεις**
- Άλλους **να κάνουν υποθέσεις**, και τέλος
- Ορισμένοι **να βρουν αναλογίες με άλλα συναφή κείμενα**, προάγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την κριτική σκέψη των μαθητών.

Διαβαθμισμένες εργασίες

- **Τυπικό επίπεδο:** ποια είναι τα αποτελέσματα της μάχης των Θερμοπυλών
- **Χαμηλότερο επίπεδο:** περιγράψτε το τέλος της μάχης των Θερμοπυλών
- **Υψηλότερο επίπεδο:** Τι θα συνέβαινε αν οι Έλληνες παραδίνονταν από την αρχή στους Πέρσες και δεν αντιστέκονταν ηρωικά στις Θερμοπύλες;

Αξιολόγηση

1. **Ύλη:** Ίδια ύλη, μόνο τα ουσιώδη (δηλ. εξετάζουμε τα ίδια θέματα, διατυπωμένα όμως με διαφορετικό τρόπο)

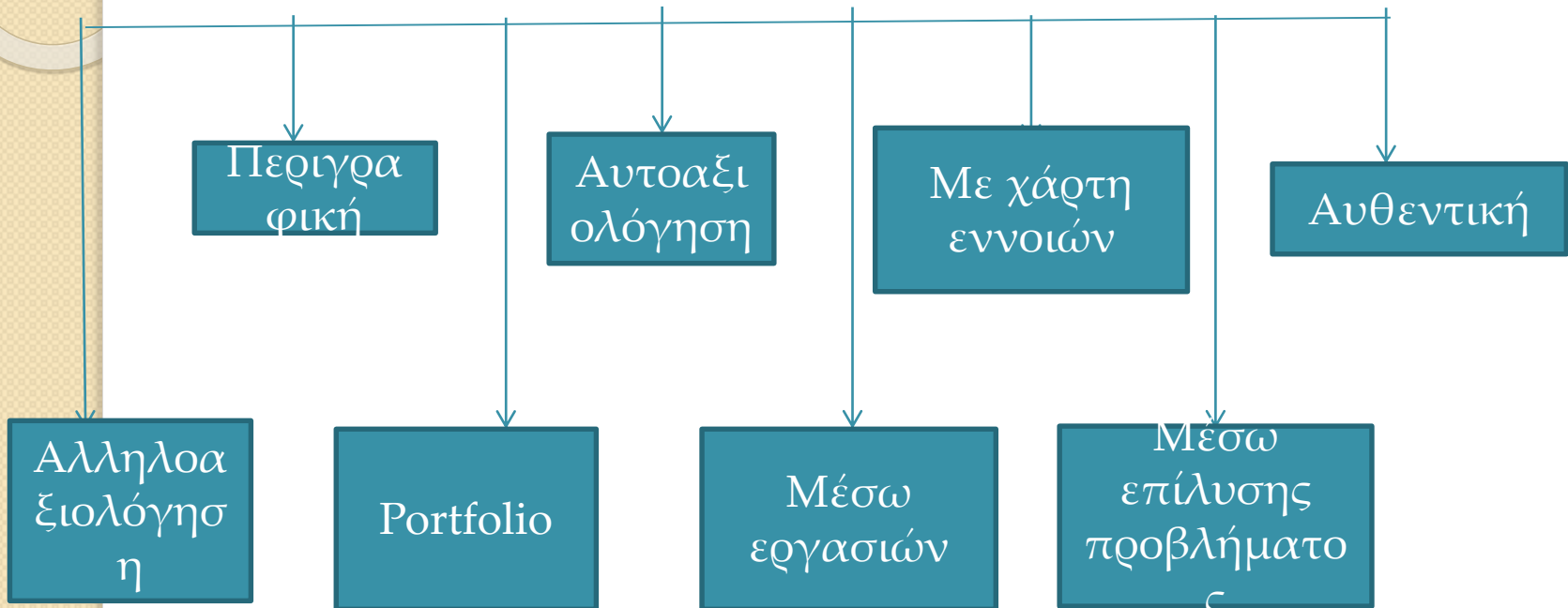
2. Τρόπος αξιολόγησης

- ❖ Περισσότερος χρόνος, εφόσον προτείνεται από το ΚΕΔΔΥ
- ❖ Επιείκεια στη γραμματικο-συντακτική μορφή του κειμένου

3. Μορφή κριτηρίων εξέτασης

- ❖ Σύντομη εκφώνηση της ερώτησης
- ❖ Μεγάλες γραμματοσειρές και διάκενα
- ❖ Μεγάλα κενά μεταξύ των ασκήσεων
- ❖ Σαφείς, σύντομες οδηγίες
- ❖ Ασκήσεις με συμπλήρωση κενών, αντιστοίχησης, σύντομης απάντησης, πολλαπλών επιλογών.

Είδη αξιολόγησης

Διαφοροποίηση στον τρόπο αξιολόγησης του αποτελέσματος της διδασκαλίας

Στην ενδοατομική αξιολόγηση η επίδοση του παιδιού μετά τη διδασκαλία συγκρίνεται με την επίδοσή του πριν από αυτή, προκειμένου να εκτιμηθεί η πρόοδος που έχει συντελεστεί και όχι με την επίδοση του μέσου όρου της τάξης ή τα κριτήρια που θέτουν τα Π.Σ.

Τι είναι οι μεταγνωστικές δεξιότητες

- Εκούσια και ενεργητική συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία
- Αξιοποίηση των ήδη κατακτημένων γνώσεων και εμπειριών
- Αυτοέλεγχος και αυτορρύθμιση
- Αναγνώριση και καλλιέργεια ενός προσωπικού τρόπου μάθησης
- Αυτοαξιολόγηση
- Διαρκής βελτίωση της αποτελεσματικότητας.

ΔΕΛΤΙΟ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

1. Οργανωθήκαμε γρήγορα και χωρίς θόρυβο **ναι όχι**
2. Παρακολουθούσαμε τον ομιλητή **ναι όχι**
3. Προσφέραμε βοήθεια ο ένας στον άλλο **ναι όχι**
4. Παραφράζαμε τις απόψεις του προηγούμενου ομιλητή **ναι όχι**
5. Κάναμε διορθώσεις και συμπληρώσεις, για να επιτύχουμε την ακρίβεια **ναι όχι**
6. Επιζητούσαμε τη θεμελίωση των απόψεων **ναι όχι**
7. Ελέγχαμε τις αντικρουόμενες πληροφορίες, με προσφυγή στις πηγές πληροφόρησης **ναι όχι**
9. Προσφέραμε ενθάρρυνση για συμμετοχή σε όλα τα μέλη **ναι όχι**

Συμπεράσματα

Ο εκπαιδευτικός:

- Σχεδιάζει τη διδασκαλία του, έχοντας συνειδητοποιήσει τα προβλήματα των μαθητών του, και περιλαμβάνοντας σε αυτή δεξιότητες που θέλει να αναπτύξουν
- Εμπλέκει ενεργά τους μαθητές.

Οι μαθητές:

- να είναι σε θέση να απαντούν σε ερωτήματα όπως:
 1. «Τι είναι αυτό που μάθαμε;»,
 2. «Τι ξέραμε πριν και τι τώρα;»,
 3. «Πώς το μάθαμε;»,
 4. «Γιατί το μάθαμε;»,
 5. «Πού μας χρειάζεται;», «Πού θα μας χρησιμεύσει;»

Εν γένει η μεταγνωστική διαδικασία συντελεί στην:

- **Αυτορρύθμιση** (η ικανότητα του ατόμου να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του, τη συμπεριφορά του, την προσοχή του, έτσι ώστε να συμβαδίζει με το περιβάλλον) **≠ αυτοέλεγχος** (ο έλεγχος των παρορμήσεων, της ψυχαναγκαστικής και ακατανίκητης τάσης προς εκτέλεση διαφόρων πράξεων)
- **Κριτική και δημιουργική σκέψη**
- **Επικοινωνία και συνεργασία**
- **Επίγνωση της μάθησης και της αριστείας** (το ταλέντο, η προσπάθεια, η γνώση, η υπέρβαση, το αποτέλεσμα, η ομαδικότητα, η ευγένεια, η προθυμία, η επινοητικότητα, το χιούμορ, η ευαισθησία, το οργανωτικό πνεύμα, η φαντασία, κ.ά.

Βιβλιογραφία

- ΙΕΠ (2017). Εκπαιδευτικό υλικό για την παράλληλη στήριξη και την ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο Σχολείο, επιστ. Επιμέλεια, Μ. Γελαστοπούλου, Α.Γ. Μουταβελής.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2008). Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Εκδ. Γρηγόρη
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2006). Η σχολική τάξη. Εκδ. Γρηγόρη
- Παντελιάδου Σ. – Φιλιππάτου Δ. (2013). Διαφοροποιημένη Διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές. Εκδ. Πεδίο.
- Tomlinson, C. A. (2015). Πώς να διαφοροποιήσουμε τη διδασκαλία σε τάξεις μεικτής ικανότητας. Επιμέλεια, μετάφραση Ει. Κορρέ. [τίτλος πρωτοτύπου: How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms].
- UNESCO (1994). Διακήρυξη της Σαλαμάνκα και πλαίσιο δράσης για την Ειδική Αγωγή. Παγκόσμια διάσκεψη για την Ειδική Αγωγή. Έκδοση της Ελληνικής Επιτροπής για την UNESCO, Αθήνα.

Δικτυογραφία

- <http://users.sch.gr/pantala/index.php/68-2012-05-12-14-37-44/574-2013-05-18-16-27-16>
- http://diktyoepimorfosi.blogspot.gr/2015/02/blog-post_12.html
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CF%80%CE%BB%CE%AE%CF%82_%CE%BD%CE%BF%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7%CF%82
- <https://www.eduportal.gr/vygotsky/>
- http://parispapad.blogspot.gr/2013/09/blog-post_91.html